

פרפראות פאר

פרשת וישב תשפ"ה

בכל מקום גרמני
מוכר כושי וכאן
כושי מוכר גרמני
לכן פרעה ביקש
ערבות

אות כ"ב

מפתח נושאים וישב תשפ"ה

א, הירידה למצרים והיציאה היו ע"י כותונת
 ב, עשרה הרוגי מלכות הם תחת השבטים
 והרמז לרבי עקיבא ממוהר"ר שמשון
 מאוסטרופולי
 ג, ביאר העיון יעקב ברבי עקיבא שנענש משום
 שהשווה ת"ח לאחדותו
 ד, יסוד מוסד בעקידה הגזירה מאתו ית'
 ההשתלשלות ע"י בחירה
 ה, המעשה ברפ"י ונהר גינאי מרומז בכתוב
 הפך ים ליבשה מהרש"א
 ו, יעקב אבינו אמר ושבתי בשלום כנפטר מן
 המת ביאור ע"ד השפת אמת
 ז, ביאור לשון המדרש עשאן מפתח לגאולתן
 של בנים
 ח, יעקב אבינו נזכר בדברים הללו והיו מעיו
 מתחתכין
 ט, ביאור כפ"פ אילו היה יודע ראובן שהקב"ה
 וכו' על כתיפו היה מביאו
 י, ביאור וישמע ראובן ע"ד ר' יוחנן שמע
 ובהפלאה והר"ר שמעלקי מצאתיו
 יא, ווי אבדה נפש הוא בכניסת השבת בבואי
 בשלום ע"ד השל"ה הקדוש
 יב, אכילת ארבעס בליל שבת
 יג, הקשר בין קנאת האחים לקושי השעבוד
 במצרים
 יד, יוסף קיבל את בגדו בחזרה כשנתנו עצמותיו
 בעור של כבש
 טו, כדברה אליו יום יום ביאור החידושי
 הרי"ם בשם הרבי ר' ברוך ממזיבוז זצוק"ל
 טז, שלשלת על וימאן זה מה בין יצר טוב ליצר
 הרע ביאור בגימטריה
 יז, ביאור שלשלת בוימאן ע"ד היה יעקב אבינו
 עתיד לירד בשלשלאות של ברזל
 יח, עשרה טעמים לשלשלת בוימאן מבנו של
 הקדושת לוי
 יט, ביאור החיד"א בשם זקינו בהראה אותי
 אלוקים ורמז בר"ת
 כ, ראשי תיבות מהחיד"א על הכתוב ואין איש
 כא, ביאור לא שלטא בה עינא בישא של פוטי
 פרע
 כב, בכל מקום גרמני מוכר כושי וכאן כושי
 מוכר גרמני לכן ביקש פרעה ערבות
 כג, בני נח נחלקו לשלושה חלקים בעולם,
 אירופה עור לבן אפריקה עור שחור אסיה עור
 בינוני
 כד, ביאור נפלא מבן יהודע ביוסף שקידש שם
 שמים
 כה, ההבדל בין לשלום ובשלום מבואר
 בפסוקים

**א, הירידה למצרים והיציאה היו ע"י
 כותונת****כתיב** (בראשית ל"ז ג') **ועשה לו כתנת פסים,****כתיב** (בראשית ל"ז ל"ב) **הכר נא הכתנת בנד,****כתיב** (בראשית ל"ט י"א) **ויעזוב בגדו אצלה,****בגלל כותונת ירדו למצרים****איתא בגמרא** (שבת י" ע"ב), **כתיב** (בראשית ל" ג') **ועשה לו כתנת פסים,** בשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו,נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו **למצרים,** ע"כ,**יהודה קידש ש"ש ע"י הכתונת ועל היס****איתא בגמרא** (סוטה דף י עמוד ב), א"ר חמא ברבי חנינא, **בהכר** בישר לאביו **בהכר** בישרוהו, בהכר בישר, **הכר נא הכתנת בנד היא,** בהכר בישרוהו "הכר נא למי" אמרה ליה, בבקשה ממך, **הכר** פני בוראך ואל תעלים עיניך ממני, **ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני – יהודה קדש ש"ש כיון שהודה ואמר צדקה ממני,** ע"כ,**איתא בגמרא** (סוטה ל"ו ב'), **יהודה קידש שם שמים,** (על היס, רש"י), **במה שירד נחשון תחלה לים,****יוסף קידש ש"ש ע"י הכתונת ועל היס****איתא בגמרא** (סוטה ל"ו ב'), **יוסף קידש שם שמים דכתיב** (בראשית ל"ט י"א) **ויהי כהיום הזה וגו' ויעזוב בגדו אצלה וינס,****איתא במדרש,** (ילקוט שמעוני תהלים, פרק קיד המשך רמז תתעג), "הים ראה וינס" מה ראה, **ארונו של יוסף יורד לים,** אמר הקב"ה, **ינס** מפני מי שנס, שנאמר (בראשית ל"ט י"ב) **ויעזוב** בגדו בידה **וינס** ויצא החוצה, ע"כ,**הירידה והיציאה היו ע"י כותונת****מבואר,** שהירידה היתה ע"י הכותונת, ובזכותם של יהודה ויוסף שקידשו שם שמים ע"י **הכותונת** נקרע הים ויצאו ממצרים, לקיים מה שנאמר **במה שהוא מכה הוא מרפא,**

שגנבו ומכרו את יוסף וציערו את יעקב אביהם ונתחייבו מיתה,

אמנם קשה הלא במכירת יוסף לא היו רק תשעה שבטים כי הלא יוסף בעצמו לא בכלל זה יחשב ובנימין היה קטן ולא ידע מזה וראובן ג"כ לא היה בשעת המעשה, כי היה יומו לשמש את אביו וא"כ לא היו רק תשעה שבטים שהיה להם חלק בגניבתו ומכירתו ובהגרמת צער ליעקב, וא"כ למה היו עשרה הרוגי מלכות,

אמנם תשובתו ידועה כי אחד היה תמורה כביכול להשכינה, כי השבטים צירפו ג"כ את השכינה עמהם (פדר"א פלי"ח זהר וישב קפג:). ונסתלקה השכינה מיעקב עד שחזר אליו יוסף, ולא הודיעה השכינה ליעקב, ונמצא שכביכול להשכינה היה ג"כ חלק עמהם בזה,

והנה ידוע שרבי עקיבא הוא היה התמורה לשכינה, א' שהוא היה בן גרים והוא תלוי במדה העשירית מדת מלכות בידוע, **והב' מחמת שרבי עקיבא דרש את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים** (פסחים כ"ב) **נמצא השוה כבודו לכבוד המקום ב"ה וע"כ היה הוא להש"י,**

וזאת ידוע שרבי עקיבא היה רועה כמ"ש בגמרא (כתובות ס"ב), והבן,

וזהו התגלות רמזי קודש התוה"ק וכ"ל מעש"ר בק"ר וצא"ן, ראשי תיבות וידעו כולם לימה מית עקיבא ש'היה ר'ועה בקר וצאן, והיינו ידעו כולם טעם מיתתו של רבי עקיבא, כי באמת **כל אשר יעבור** היינו כל מי שמת ועבר מן העולם מן עשרה הרוגי מלכות הוא **תחת השבט** היינו כל אחד מת בעד **שבט** אחד, ונמצא היו ט' שבטים וע"כ נהרגו ט' צדיקים בגזירות המלכות,

אמנם העשירי היינו מה שנהרג עוד צדיק עשירי והיינו ר"ע שנקרא עשירי שהוא תלוי במדה העשירית כנ"ל יהי **קודש לה'** הוא היה תמורה

קדושה כביכול עבור השכינה, שהשכינה היתה כביכול ג"כ בענין זה וע"כ יהיה הוא תמורתו קודש והבן,

וזהו שיצתה בת קול ואמרה אשריך ר"ע **שיצתה נשמתך באחד** היינו כביכול **עבור האחד יחיד ומיוחד** והבן, ע"כ, (פתגמין קדישין ממוהר"ר שמשון מאוסטרופולי)

והכי איתא בילקוט (ילקוט ראובני פרשת וישב) **סוד כוונת רבי עקיבא** שאמרו **אשריך שיצאת**

כדאיתא במדרש (תנחומא פרשת בשלח סימן יח), **כתיב**, (ירמ"י ל יז), "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה'", **במה שהוא מכה הוא מרפא, עכ"ל המדרש,**

*****

ב, עשרה הרוגי מלכות הם תחת השבטים והרמז לרבי עקיבא ממוהר"ר שמשון מאוסטרופולי

איתא בגמרא (ברכות דף סא עמוד ב) בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו, רבינו, עד כאן, אמר להם, כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי, מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: **אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד.** ע"כ

בספר ניצוצי שמשון מהר"ר שמשון מאוסטרופולי פרשת בחוקותי כתב

כתיב (ויקרא כ"ז ל"ב) "וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש לה"

ובגמרא (ברכות ס"א) יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד,

הנה לכאורה יפלא מקרא קודש הזה א' מה זה שאמר תיבת מעשר והלא קודם שיעבור תחת השבט עדיין לא נקרא בשם מעשר וכך הול"ל וכל בקר וצאן כל אשר יעבור וגו'

ב' מה זה שאמר כל אשר יעבור תחת השבט הלא לא כל בקר וצאן עברו תחת השבט כי רק את העשירי עשה לו סימן בשבט צבוע וא"כ הול"ל וכל בקר וצאן העשירי אשר יעבור תחת השבט יהיה קודש

ג' שהול"ל העשירי יהיה קודש ואז נדע שלהי הוא קודש וכמו שכתוב בסמוך הוא ותמורתו יהיה קודש וכן כמה פעמים נאמר בתורה קדש סתם

אמנם רמז עמוק עמוק רמזה לנו התוה"ק, כי הנה ידוע הוא שעשרה הרוגי מלכות הם היו תמורת עשרת השבטים עבור החטא שעשו

ד, יסוד מוסד בעקידה הגזירה מאתו ית' ההשתלשלות ע"י בחירה

איתא במדרש (רבה בראשית - פרשה פד פסקה ח) רבי שמעון בן לקיש בשם רבי אלעזר בן עזריה **כתיב** (תהלים ס"ו ה') "לכו וראו מפעלות אלקים **נורא עלילה על בני אדם**",

וכתיב בתריה (תהלים ס"ו ו') "הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו", למה **וישנאו אותו**, בשביל **שיקרע הים לפניהם**, ע"כ,

איתא במדרש (תנחומא וישב ד) **כתיב** (בראשית ל"ט א') "ויוסף הורד מצרימה", זש"ה (תהלים ס"ו ה') "לכו חזו מפעלות אלקים **נורא עלילה על בני אדם**" וכן הוא אומר ביוסף "ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם"

ע"י לשון של ארגמן שעשה לו כתונת פסים נכתב עליו ד' אונאות (שטרות) **פסי"ם**, פ' פוטיפר ס' סוחרים י' ישמעאלים מ' מדינים,

בשביל כתונת פסים גרם לכל השבטים לירד למצרים, וא"ר יודן היה הקב"ה מבקש לקיים **גזירת ידוע תדע** והביא **עלילה** לכל דברים אלו,

שיאהב יעקב את יוסף, וישנאוהו אחיו, וימכרו אותו לישמעאלים, ויורידוהו למצרים, וישמע יעקב שיוסף חי במצרים וירד עם השבטים, וישתעבדו שם, הוי ויוסף הורד מצרימה אל תקרי הורד אלא הוריד את אביו והשבטים למצרים,

א"ר תנחומא למה"ד לפרה שמבקשין ליתן עול בצוארה והיא מונעת העול מן צוארה, מה עשו נטלו את בנה מאחריה ומשכו אותה לאותו מקום שמבקשין בו לחרוש והיה העגל גועה, שמעה הפרה בנה גועה הלכה שלא בטובתה בשביל בנה, כך הקב"ה היה מבקש לקיים גזירת ידוע תדע והביא עלילה לכל אלו הדברים וירדו למצרים ופרעו את השטר לכך נאמר ויוסף הורד מצרימה הוי **נורא עלילה**, ע"כ,

ביאור העקידה אם נגזרה גזירה למה נורא עלילה

בספר עקידת יצחק (שער כ"ח) **תוכן דבריו הם**, כי רצונו וגזרתו ית' **בו יבוא**, ואין מונע, אבל הדרך להגיע אליהם ע"י פעולות בני אדם אינו מוכרח מאתו ית', כי אם **מרצון ובחירת האדם**, ולכן, גם אם גזרה חכמתו ית' הירידה למצרים בגזירת בין הבתרים, אין הכרח לשבטים לשנוא

נשמתך באחד, לפי שעשרה הרוני מלכות היו כפרה בשביל י' שבטים, ור"ע בא לכפר על השכינה אשר שתפו עמהם אחי יוסף כשהחרימו שלא יגלו הענין, וזהו אשריך **שיצאת נשמתך באחד בשביל היחוד**, ע"כ,

*****

ג, ביאר העיון יעקב ברבי עקיבא שנענש משום שהשווה ת"ח לאחדותו

איתא בגמרא (פסחים כ"ב ע"ב, קידושין נ"ז ע"א) שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש; אמרו לו תלמידיו: רבי, כל אתין שדרשת מה תהא עליהם? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי על הפרישה; **עד שבא רבי עקיבא ולימד: את ה' אלהיך תירא - לרבות תלמידי חכמים**. ע"כ,

איתא בגמרא (סנהדרין דף לח עמוד ב, ע"ז ה ע"א) מאי דכתיב זה ספר תולדת אדם - מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו.

כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו, אמר "ולי מה יקרו רעיק אל",

כתב העיון יעקב (סנהדרין ל"ח סימן ס"ב) כיון שהגיע לדורו של ר' עקיבא, ר"ל לפי **רצה אדם הראשון להידמות לעליון**, שנאמר (בראשית ג) והייתם כאלקים, **לפיכך שמח בתורתו של ר' עקיבא שדרש את ה' לרבות תלמידי חכמים שמע מיניה שיש לדמות דמיון לעליון**,

אבל נעצב במיתתו, שמת במקום השכינה באחד כדאיתא בילקוט ראובני פרשת וישב,

אפשר שנענש כן בשביל חטא זה שאין לדמות לשכינה כלל, לכך נענש, ועיין בחידושינו בפסחים דף כ"ב, ולזה אמר "מה יקרו רעיק אל" כלומר **שכבוד אלקים יקר מאד ואין לדמות לו כלל**, ועיין בחידושינו בברכות דף ס"א, **עכ"ל העיון יעקב**,

כתב העיון יעקב (ברכות ס"א) ואפשר עוד לומר כדי לתקן מה שדרש, את ה אלקיך לרבות ת"ח, ששגג בזה שדימה הת"ח לאחדותו לכך נענש במקום השכינה כמ"ש בחידושינו בסנהדרין דף ל"ח ע"ש, עכ"ל.

*****

גם אם גזר הקב"ה הגלות על זרעו, ובקש הקב"ה לקיים מה שאמר לו לאברהם בין הבתרים (בראשית טו) ידוע תדע כי גר וכו', בכ"ז תלה העלילה בהם, מכיוון ואינם מוכרחים לפעולות אלא בחיריים לעשותם, **הוי נורא עלילה על בני אדם, ע"כ,**

במשל המובא בתנחומא כי הירידה למצרים נמשלה לעגל, יש לכוון הכתוב (ירמיהו פרק מ"ו כ') "עגלה יפה פיה מצרים"

*****

ה, המעשה ברפב"י ונהר גינאי מרומז בכתוב הפך ים ליבשה מהרש"א

ביאור המהרש"א בכתוב המובא לעיל

כתיב (תהלים סו ו) "הפך ים ליבשה, בנהר יעברו ברגל, שם נשמחה בו, משל בגבורתו עולם, עיניו בגוים תצפינה, הסוררים אל ירומו למו סלה",

הנס שנעשה לרפב"י בנהר גינאי

איתא בגמרא (חולין דף ז/א) רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין, פגע ביה בגינאי נהרא, אמר ליה גינאי חלוק לי מימד ואעבור בך, אמר ליה, אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני, אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה, אמר ליה, אם אי אתה חולק, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, חלק ליה, אמר רב יוסף, כמה נפיש גברא ממשה ושתין רבוון, שנחלק להן ים סוף.

הנס שנעשה לנושא החיטים לפסח

הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפיסחא, אמר ליה חלוק ליה נמי להאי דבמצוה עסיק, חלק ליה,

הנס שנעשה לההוא טעיא

הוה ההוא טיעא דלווה בהדייהו, אמר ליה חלוק ליה נמי להאי, דלא לימא כך עושים לבני לוי, חלק ליה,

כתב המהרש"א (חולין דף ז/א ד"ה א"ל חלוק), יש לנו רמז בנס זה בקרא (בסי תהלים ס"ו ו), גבי קריעת ים סוף, שאמר הכתוב, (תהלים סו ו)

"**הפך ים ליבשה**", היינו קריעת ים סוף,

"**בנהר יעברו ברגל**" היינו האי נהרא גינאי שעברו בו רבי פנחס וההוא דדרי חיטי, והיינו

את יוסף ולהביא לביצוע הפעולות, **ועשו זה מרצונם**, כי הרבה דרכים למקום,

יבואר שהכוונת האלוקיות בהגעת הענינים הכוללים, לא יכריחו הפעולות החלקיות אשר על ידי האנשים,

עם היות שבחירת האדם היא משוטטת בכל חלקי המעשים כאשר עם לבבו, הנה היא אינה יכולה להטות המשפט האלקי הכולל אשר גזרה חכמתו,

היותר נמנעים מכולם, הם שיוכל האדם למנוע מהגיע הרצון האלקי בכל הענינים הכוללים אשר גזרה חכמתו מציאותם בעולם, אשר אליהם כיון בתחלת הוייתו, וכמו שאמר המשורר בפירוש (תהלים לג) כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד, ה' הפיר עצת גוים וכו', עצת ה' לעולם תעמוד וכו', **ומכאן קצת טענה לבטל הבחירה מהאדם**, כי אחר שהענינים הכוללים הם הכרחיים, והכוללים לא יגיעו כי אם על ידי החלקים, לפי שאין בכלל אלא מה שבפרט, הנה אם כן הכל הוא הכרחי,

כוונתו יתברך בענין הכולל, אינה מכרחת חלקי המעשה הפרטיים לאנשים, אבל כל אחד הולך לתומו ועושה כפי חפצו ורצונו, ואם יחדלו אלה מעשות, לא ימנע מפני זה הגעת התכלית על יד אחרים,

כמו שהיה הענין אצל פרעה, שאף על פי שגזר על ישראל שיגלו בארץ לא להם (בראשית ט"ו), לא גזר על פרעה שיעשה כך, כי הרבה צדדים יש במה שיוכל זה להתקיים זולתו, וכן בכל כיוצא בזה,

ומטעם זה אין שום המלט לאנשים האלה בני יעקב, במה ששנאו את יוסף אחיהם ויקנאו בו ומכרוהו לישמעאלים, כי עם שהאלקים עשה חפצו בהם, ושתק והסכים לדבריהם ולא הראה בהם, מכל מקום לא היו מוכרחים במעשיהם, **אבל היו בחיריים לגמרי בלי שום ספק,**

והנה היה זה הענין מבואר ביותר מירידת יעקב ובניו מצרימה, כי הנה היא היתה מחשבה קדומה מכוונת מאתו יתברך, מאז דבר אותה אל אברהם אבינו בין הבתרים, אל כוונה שיבא זכרונה בתחלת ביאור פרשת ואלה שמות ב"ה, והנה לא הוכרחו השבטים בדבר ממה שעשו אצל יוסף, **אבל הכל עשו ברצון נפשם וחפשיות בחירתם**, ע"כ בעקידת יצחק,

(ישעיה יא) **והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו,**

(יואל ד) **והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס,**

(ישעיה כז) **והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו', עכ"ל המדרש,**

כתב השפת אמת (בראשית - פרשת ויצא תרנ"ח א') כתיב (מיכה ז' כ') "יתתן **אמת** ליעקב", **אמת**, כולל מראשית עד אחרית, אותיות **אמ"ת**. (א' אות ראשונה, מ' אות אמצעית, ת' אות אחרונה) **ואיתא**, כי אות ו' נקרא אות אמת (זוה"ק פרשת ויקרא), והוא מדת יעקב, בריח התיכון, והקב"ה איחד האמת, שבחר באבות ובנ"י,

כל המתנות שנתן להם אינו במקרה, רק הם מתחלת העולם ועד סופו, ואות ו' מהפך התיבה מעתיד לעבר ומעבר לעתיד,

יהי לשון עתיד, ויהי לשון עבר, היה לשון עבר, ויהיה לשון עתיד,

לרמוז, כי אות ו' שהיא כח התורה, מחבר היה הוה ויהיה, ולכן כשיתקיימו ההבטחות, אז יתברר למפרע כי הכל היה לטובה.

ולכן נקרא הקב"ה בעל הנחמות, כי הנחמות של בני אדם א"י לתקן כל הצער העבר. אבל הנחמה שיהי' מהקב"ה יהי' מהופך כל הצער לטובה.

והגם כי אין אנו מבינים, איך יהי' מתהפך מה שעבר, לפי שאנחנו בתוך הטבע והזמן. אבל לעתיד, נראה ונבין זה ההיפוך לטובה,

ולכן אמר יעקב אע"ה והיה (שהוא לשון עתיד) ה' לי לאלקים, פרש"י שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף. כי זה הי' בחי' יעקב אמת. והאמין כי יחול אלקותו עליו, ויהיה למפרע הכל מתוקן,

וזה מפתח של גאולה מה שזוכין לעורר הארה מעין עוה"ב, כי מאחר שכל ההנהגה יתברר אח"כ. ממילא יכולין למצוא בחי' אמת בכל מקום ובכל זמן. עכ"ל השפת אמת,

בכך מבואר הפלא ופלא, דבריו של יעקב אבינו, שאמר ושבתי בלשון עבר, במקום ואשוב בלשון עתיד, שבא לחבר עבר ועתיד,

וגם רמז ואמר כאשר, אבוא בשלום, כלומר, לעתיד לאחר מותי, אז יהיה אפשר להבין, כי כל הצער היה לטובה, כדברי השפת אמת, ולכן

"שם נשמחה" לשמחת יו"ט דפסחא, ואמר "מושל בגבורתו עולם", לשנות הטבעים,

"עיניו בגוים חצפינה", היינו, גם לההוא טייעא שיעבור שם, משום

ד"הסורים" שהוא הטייעא,

"אל ירומו פיהם" לגבי שמיא, כמ"ש כך עושין לבני לויא, עכ"ל המהרש"א.

*****

ו, יעקב אבינו אמר ושבתי בשלום

כנפטר מן המת ביאור ע"ד השפת

אמת

כתיב (בראשית פרק כח כ) "וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש, ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים",

הדיוקים בפסוק ושבתי בשלום

יש לדייק, למה אמר "ושבתי" בלשון עבר, היל"ל בלשון עתיד "ואשוב" אל בית אבי,

וגם, למה אמר ושבתי בשלום היל"ל ושבתי בשלום, כדאיתא בגמרא, (מועד קטן דף כ"ט עמוד ע"א), הנפטר מן המת לא יאמר לו לך בשלום אלא לך בשלום, א"כ היל"ל ושבתי "לשלום כמו שאומר לאדם החי, ולא כאומר הנפטר מן המת,

ועוד, מהו לשון והיה עבר או עתיד,

יש לבאר, על פי דברי השפת אמת, (בראשית פרשת ויצא שנה תרנ"ח א') וכך כתב השפת אמת

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ע' פסקה ו') נטל הקדוש ברוך הוא שיחתן של אבות ועשאן מפתח לגאולתן של בנים,

אתה אמרת (בראשית פרק כח כ) "והיה ה' לי לאלקים", חייך כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך בלשון הזה שנאמר,

(זכריה יד) והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים,

מרוב צדקותו וזהירותו בכבוד אביו מיהר לקיים רצונו, וזהו שאמר אח"כ, הדבר הזה היה יעקב נזכר, והיה מצטער שהוא גרם לזה.

אמר "ושבתי" לשון עבר, וגם "בשלום" שאומרים במת.

*****

*****

ז, ביאור לשון המדרש עשאן מפתח לגאולתן של בנים

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ע"י פסקה ו') נטל הקדוש ברוך הוא שיחתן של אבות ועשאן מפתח לגאולתן של בנים,

יש להבין הלשון במדרש, שאמר, ועשאן "מפתח" היה ל"ל ועשאן "פתיחה" לגאולתן של בנים, שכמו שאמר יעקב אבינו "והיה" וגו', כן יתחילו כל ההבטחות בלשון "והיה", ולמה אמר המדרש בלשון, "מפתח",

לפי פירוש השפת אמת, מובן הדבר הפלא ופלא, משום ש"מפתח" הוא דבר שנועלים איתו ופותחים איתו, וכאן נעל הקב"ה, את דבר הנחמה העתידה לבוא, שאין אנו מבינים,

כדברי השפת אמת, שכתב, אבל הנחמה שיהי מהקב"ה יהי מהופך כל הצער

לטובה. והגם כי אין אנו מבינים, איך יהי מתהפך מה שעבר, וזהו לשון מפתח הנועל ופותח את המובן.

*****

ח, יעקב אבינו נזכר בדברים הללו והיו מעיו מתחתכין

איתא במדרש (בראשית רבה וישב פרשה פ"ד אות י"ג), **כתיב** (בראשית ל"ז י"ג ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם וגו', לך נא ראה את שלום אחיך וגו', ר' תנחומא בשם ר' ברכיה נהג בו בכבוד, כמורא האב על הבן, ויאמר לו הנני, א"ר חמא בר חנינא הדברים הללו היה יעקב אבינו נזכר ומעיו מתחתכין, יודע היית שאחיק שונאים אותך והיית אומר לי הנני, ע"כ,

פירוש, שיוסף נהג בכבוד באביו ונזדרז לעשות רצונו, והיה אביו מתפעל מכך, והיו מעיו מתחתכין שאעפ"י שידע שאחיו שונאים אותו, היה מזדרז לעשותם,

גירסת הרד"ל, שלא כמורא האב על הבן, פירוש, שיעקב אמר לו בלשון כבוד ובקשה, לך נא, ולא דרך גזירה כמורא האב על הבן, ובכ"ז

ט, ביאור כפו"פ אילו היה יודע ראובן שהקב"ה וכו' על כתיפו היה מביאו

איתא במדרש (ויקרא רבה פרשה ל"ד פסקה ח'), אלו היה ראובן יודע שהקדוש ברוך הוא, מכתוב עליו (בראשית ל"ז כ"א) וישמע ראובן ויצילהו מידם היה טוענו על כתיפו ומוליכו אצל אביו, ע"כ

והקשו המפרשים, איך אפשר לומר על ראובן, שרק אילו ידע שהקב"ה מכתוב עליו, וישמע ראובן ויצילהו מידם, רק אז היה טוענו על כתיפו ומוליכו אצל אביו, וכי מבלעדי שיהיה כתוב עליו אין צורך להצילו,

יש לבאר ע"ד פרקי דרבי אליעזר

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ח) (וכן איתא בתרגום יהונתן) אמרו האחים, נשים חרם בינינו שאין אחד ממנו מגיד הדבר ליעקב אבינו, אמרו ביניהם ראובן אין כאן, בנימין אין כאן, ואין החרם מתקיים אלא בעשרה, ואנו תשעה, אם כן היאך נעשה, שתפו המקום עמהם והיו עשרה, וחרמו ביניהם שלא יגיד שום אחד מהם סוד זה ליעקב,

כשחזר ראובן, ויגידו לו אחיו הדבר שעשו ואת החרם שהחרימו, ושתק, וגם הקב"ה שתק, ומפני החרם לא הגיד הדבר ליעקב, ובעוון מכירת יוסף בא רעב לארץ ישראל שבע שנים, וירדו אחי יוסף לשבר אוכל במצרים ומצאו את יוסף שהוא חי, והתירו את החרם, ושמע יעקב על יוסף שהוא חי, וחיתה רוחו של יעקב, ע"כ,

איתא במדרש (תנחומא וישב פרק ב') **כתיב** (בראשית מ"ה כ"ז) ותחי רוח יעקב אביהם, וכי מתה היתה, אלא שחיתה מן החרם, ושרתה בו רוח הקודש שנסתלקה הימנו, ע"כ,

אפשר לפרש ולומר

מבואר, שמה שאמר הכתוב "למען הציל אותי", היו דברי רוח הקודש, כמו שכתב רש"י (בראשית ל"ז כ"א), שנאמר ע"י רוח הקודש, וראובן ידע שהדבר נאמר ע"י רוח הקודש,

רוח הקודש צוחת ואמרת

איתא בגמרא (תענית כ"א ע"א) אילפא ורבי יוחנן הוו גרסי באורייתא, דחיקא להו מילתא טובא (הגיעו לעניות), אמרי, ניקום וניזיל וניעבד עיסקא (נלך ונעשה עסק), ונקיים בנפשין אפס כי לא יהיה בך אביון,

אזלו אותבי תותי גודא רעיעא הוו קא כרכי ריפתא (ישבו תחת כותל רעוע ואכלו), אתו תרי מלאכי השרת, שמעיה (שמע) רבי יוחנן דאמר חד לחבריה נישדי עלייהו האי גודא ונקטלינהו, שמניחין חיי עולם הבא ועוסקין בחיי שעה (נפיל עליהם הכותל על שעוזבים את לימוד התורה), אמר ליה אידך, שבקינהו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא (רש"י, עתיד להתגדל, ואין זמנו למות), רבי יוחנן **שמע, אילפא לא שמע**, אמר ליה רבי יוחנן לאילפא, שמע מר מידי, אמר ליה לא, אמר **מדשמעי אנא ואילפא לא שמע**, שמע מינה לדידי קיימא לי שעתא, ע"כ, עי"ש,

לפי"ז מתבהר הדבר כפתור ופרח

וישמע ראובן, פירוש, **שראובן שמע** את מה שרוח הקודש אומרת **למען הצילו מידם**, וחשב ראובן שכולם שמעו את דבר רוח הקודש, שיש להצילו, וכך הלך אל אביו בודעו כי לא יעשו דבר עם יוסף, אך, כאשר חזר וראה שיוסף איננו והוא נמכר, הבין שהאחים **לא שמעו** את דבר רוח הקודש להשיבו אל אביו, ולכן לא הצילוהו, וזה מה שאמר אליהם ראובן, **ולא שמעתם**, פירוש, **שלא שמעתם** את דבר רוח הקודש, ע"ד רבי יוחנן **שמע אילפא לא שמע**, וזהו שאמר **ולא שמעתם**. ולא קשה מידי,

וביותר הדבר מדויק, דכתיב **"ולא שמעתם**, ולא כתיב **ולא שמעתם אלי"**.

שוב מצאתי פירוש זה בספריהם של האחים הק' בעל הפלאה והרבי ר' שמעלקי מניקלשבורג

בספר פנים יפות (בראשית פרק ל"ז פסוק כ') כתב **ושמעתי מא"ז** ז"ל דהיינו דכתיב בתר הכי וישמע ראובן ויצילהו מידם, ע"ד שאחז"ל גבי אילפא ור' יוחנן בתענית דף כ"א [ע"א] ר' יוחנן שמע ואילפא לא שמע, אמר ליה ר' יוחנן לאילפא שמע מר מידי, אמר ליה לא, אמר מדשמעי אנא ואילפא לא שמע ש"מ לדידי קיימא שעתא, י"ל דראובן שמע זה הבת קול והם לא שמעו לכך אמר ראובן דש"מ שעליו להצילו לכך ויצילהו מידם, **עכ"ל בספר פנים יפות**,

אך מחשבתו של ראובן היתה, מכיוון ורוח הקודש שנסתלקה מיעקב אבינו צווחת ואומרת מתי אבוא ואראה פני יעקב אבינו, ולפי שביקשה רוח"ק לחזור אל יעקב אבינו, היתה רוח הקודש אומרת, **למען הציל אותו ולהשיבו אל אביו**,

אבל הקב"ה דעת אחרת היתה עמו

שאינו זה הזמן לגלות ליעקב אבינו כי יוסף חי, מכיון והקב"ה היה בחרם,

ומכיוון וידע ראובן על החרם, וגם ידע שהקב"ה לא גילה לאף אחד, א"כ שמא אין הקב"ה בדעה אחת עם רוח הקודש, ועל זה אמר ראובן, אילו היה יודע ראובן שהקב"ה דייקא, כותב עליו **להצילו מידם**, ולא רוח הקודש, היה מצילו,

אבל מכיון והקב"ה לא הסכים עדיין, ורק רוח הקודש היתה צווחת ואומרת למען הציל אותו, מכיון ורוח"ק רצתה לבוא אל ביתו של י"א, לפיכך לא היה טוענו על כתיפו ומוליכו אצל אביו,

וזהו, אלו היה ראובן יודע, **"שהקדוש ברוך הוא"**, דייקא, רוצה בכך ומכתיב עליו, **וישמע ראובן ויצילהו מידם**, ולא רוח הקודש, היה טוענו על כתיפו ומוליכו אצל אביו.

*****

י, ביאור וישמע ראובן ע"ד ר' יוחנן שמע ובהפלאה והר"ר שמעלקי מצאתיו

כתיב (בראשית ל"ז כ"ב) **" השליכו אתו אל הבור הזה**, אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו, ויקחהו וישלכו אתו הברה",

כתיב (בראשית מ"ב כ"ב) **"ויען ראובן אתם לאמר**, הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד, **ולא שמעתם** וגם דמו הנה נדרש",

וקשה, לאחר שאמר ראובן לאחים להשליכו אל הבור, והם עשו זאת, איך אמר **"ולא שמעתם"**, הרי האחים עשו בדיוק כפי שאמר להם ראובן, ומהו **ולא שמעתם**, וכתב בפרקי דרבי אליעזר (פרק לח) **ושמעו לו אחיו**,

יש לבאר עפ"י מעשה שהיה

באותו הלשון שאומר הנפטר מן המת, והיה צריך לומר בואי "לשלום", ויש לבאר,

איתא בגמרא (ביצה ט"ז ע"א), אמר רבי שמעון בן לקיש, נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר **שבת וינפש**, כיון ששבת ווי **אבדה נפש**, (וינפש - דרשינן ליה אוי על הנפש שהלכה לה, רש"י),

וי אבדה נפש הוא בכניסת השבת דברי השל"ה

כתב השל"ה הק', ומובא ברבים מספרי חסידות בבאור הלשון, **כיון ששבת ווי אבדה נפש**, דקאי על כניסת השבת,

וכך כתב השל"ה הק', (הגהות למסכת שבת - יג), והואיל ואתא לידי המאמר הזה, אפרשנו,

במוצאי שבת כיון ששבת ווי **אבדה נפש** (בלשון עבר), היה לו לומר וי **שיאבד מנפש** (בלשון עתיד) אלא הפירוש, כיון **שנכנס שבת** ורואה מעלת הנשמה יתירה, אז מבין ווי היה לו למפרע, במוצאי שבת כשנאבד הנפש ממנו, עכ"ל השל"ה, וכן נמצא בהרבה מספרי יסודות החסידות, דקאי על **כניסת השבת**,

לפי"ז אפשר לומר, דלפיכך אומרים בכניסת השבת בואי **בשלום**, כנפטר מן המת, דכיון ששבת, וכפירושם ז"ל דקאי **אכניסת השבת**, הויא ליה, ווי **אבדה נפש**. כנפטר מן המת.

עדי"ז יש לומר, מה שאומרים בתפילת ערב שבת וינוחו "בה", עפ"י הא דאיתא בגמרא (בבא מציעא דף ל עמוד ב) והודעת להם - זה בית חייהם, את הדרך - זו גמילות חסדים, אשר ילכו - זה ביקור חולים, **בה - זו קבורה**, וכו', י"ל מכיוון ופירשו ווי אבדה נפש שהוא בכניסת השבת, וביארנו דלפיכך אומרים **בשלום** כנפטר מן המת, לפיכך אמרינן בתפילה וינוחו **בה**, שזו קבורה,

*****

יב, אכילת ארבעס בליל שבת

גם יש לומר, השתא דאתינן להכא, דאמרינן מכיוון שזו קבורה, לפיכך אוכלים בליל שבת **ארבעס**, כפי שאוכלים מאכל אכלים שהוא מאכל עגול בחזרה מהקבורה.

*****

ובספר שמן הטוב ה"ה דברי תורתו של הרבי ר' שמלקי מניקלשבורג, שנלקטו ע"י הר"ר אברהם שמחה בונם חיים מיכלזאהן, והודפס בפיטרקוב בשנת תרס"ה, מביא הפירוש בזה הלשון שכתב הפנים יפות, אך לא כתב כי אמר זאת בשם אא"ז.

*****

שנותיהם של צדיקים

רבי פינחס ב"ר צבי הירש הלוי הורוויץ (או: איש הורוויץ) נולד בעיר טשורטקוב שבפולין בשנת תצ"א למשפחת רבנים.

למד תורה מפי אביו שהיה אב"ד בטשורטקוב, ומפי אחיו הגדולים רבי נחום, לימים אב"ד בעיר פרסקרוב, ורבי שמואל שמלקא, לימים רבה של העיר ניקלשבורג.

מאוחר יותר התקרבו האחים רבי פינחס ורבי שמואל, לרבי ר' דב בער ממזריטש, תלמיד הבעש"ט. בהמשך שימש ר' פינחס ברבנות בערים שונות, ובשנת תקל"ב מונה למלא את מקומו של ר' אברהם אביש (נפטר בשנת תקכ"ט) כרבה של פרנקפורט דמיין, ובתפקיד זה שימש במשך 33 שנים, עד מותו בשנת תקס"ה

בתקופה זו היה בקשרים הדוקים עם ר' יחזקאל לנדא בעל 'נודע ביהודה', ר' נתן אדלר מפפד"מ (רבו המובהק של ר' משה סופר בעל ה'חתם סופר'), ועם כמה מגדולי החסידות.

בסוף ימיו החלה לפרוח תנועת ה'השכלה', ור' פינחס נאבק בה בכל כוחו. הוא העמיד תלמידים רבים, המפורסם שבהם הוא ה'חתם סופר'. ספרו הידוע ביותר הוא 'ספר הפלאה', הכולל למעשה שלושה ספרים: 'ספר כתובה על מסכת כתובות', 'ספר המקנה' על מסכת קידושין, וספר '**פנים יפות**' - דרשות על התורה וחמש מגילות. כמו כן נדפסו חידושיו עלמסכתות נוספות תחת השם 'הפלאה'. ע"כ, (מתוך פרויקט הש"י)

*****

יא, ווי אבדה נפש הוא בכניסת השבת בבואי בשלום ע"ד השל"ה הקדוש

יש להבין, למה בקבלת שבת כאשר מקבלים פני שבת מלכתא, נקטינן בלשון בואי **בשלום**,

יג, הקשר בין קנאת האחים לקושי השעבוד במצרים

כתיב (בראשית ל"ז ג'-י"א), "וישראל אהב את יוסף מכל בניו, כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים, ויקנאו בו אחיו",

איתא בגמרא (שבת י" ע"ב), לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים,

קושיה ותירוץ התוספות

הקשו התוס', (שבת י" ע"ב ד"ה נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים), ואף על גב דבלאו הכי נגזר, דכתיב (בראשית טו) **ועבדום וענו אותם, ותירצו התוספות,** שמא לא היה נגזר עליהם עינוי כל כך אלא ע"י זה,

מבואר, כי **הקושי של השעבוד** היה בגלל קנאת האחים,

הקשר בין קנאת האחים, לבין קושי השיעבוד,

כתיב (שיר השירים פרק ח' פסוק ו'), כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה

פירש רש"י, קנאה בכל מקום לשון אחיזת הלב לנקום נקם.

אמירותיו של פרעה כשראה את בני" מתרבים

כתיב (שמות פרק א'), "ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו" **אמירה ראשונה היתה,** "למען ענתו בסבלתם, ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, וימררו את חייהם בעבדה קשה" וגו', **אמירה שניה היתה,** ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם בת הוא וחיה,

למה נצטרך לו קושי השעבוד לחששו על רבוי בני"ל

יש להבין, הרי חששו של פרעה היה מרביו של עם ישראל, וע"ז גזר גזירה כל הבן הילוד כדי של יתרבו, א"כ מה יתן לו ומה יוסיף לו לצורכו שעם בני" לא יתרבו, הגזירה של **קושי השעבוד,** מלבד רוע לבבו,

אלא צריך לומר, מכיון **וקשה כשאל קנאה** ו**פירש רש"י,** קנאה בכל מקום לשון אחיזת הלב לנקום נקם, לכן, גם אם הפתרון שלא

יתרבו בני" הוא הגזרה כל הבן הילוד, לא נחה דעתו מקנאתו על **רב ועצום ממנו,** ורצה לנקום נקמתו מתוך קנאתו, נמצא שקושי השעבוד היה בגלל קנאת פרעה בבני",

ובכך מובנים דברי התוס' שאמרו, שבגלל קנאה נגרם **קושי השעבוד,** ונגרם הדבר גם ע"י קנאת פרעה בבני ישראל, וזה הקשר בין הקנאה של האחים, שע"י קנאתם גרמו לקושי השעבוד במצרים.

*****

יד, יוסף קיבל את בגדו בחזרה כשנתנו עצמותיו בעור של כבש

כתיב (בראשית ל"ז ט"ז), **ויעזב בגדו אצלי וינח ויצא החוצה,** ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו אל ביתו,

איתא במדרש (מובא, בסוטה י"ג ע"א, בתוס' שאנץ שם עה"ג), וז"ל שם, **במדרש יש,** ששמו עצמות יוסף בתוך עור של כבש, ונכנסה בה באותו עור רוח חיים, והיינו דכתיב נוהג **כצאן יוסף,** ע"כ,

בוודאי בגדו של יוסף היה פרוות עור, כבבתי מלוכה, ובק"י קיבל חזרה את הבגד, שהיה עור של כבש.

ויש רמז מהפסוק, ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו, אל ביתו, וא"ל הכוונה עד שאדון העולם יוציאנו ממצרים, ויביאנו לביתו.

*****

טו, כדברה אליו יום יום ביאור החידושי הרי"ם בשם הרבי ר' ברוך ממזיבו זצוק"ל

ספקו של יוסף הצדיק בשם הר"ר ברוך ז"ל

כתב בספר **שפתי צדיק** - פרשת וישב (אות ל"ד) "ויהי כדברה אל יוסף יום יום", מזקני הקדוש מו"ר החידושי הרים ז"ל

בשם, **הרבי ר' ברוך ממזיבו ז"ל,** שכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה פרשה פ"ב אות ב') שנתכוונה לשם שמים שראתה באסטרולוגין שלה שעתידה להוליד בן, ואינה יודעת אם ממנה אם מביתה, כן הי' בוודאי ליוסף דמיונות שזהו רצון שמים להגדיל הנסיון, והי' לו ספק אולי יצר טוב מסיתו לזה, ודרך יצר טוב להציע לאדם מעשה טוב פעם אחת, ודרך יצה"ר לפגוע בו פעם אחר פעם, לכך **כדברה אליו יום יום** אזי לא שמע שהכיר מי המסית, ע"כ,

בספר קדושת לוי פרשת וישב, מן הקדושת לוי מוהר"ר ישראל, וכ"כ מחמת כי ידעתי כי כן היה רצון אאמ"ו הגאון הקדוש נשמתו בגן עדן בחיים חיותו, להכניס דברי בתוך דבריו הקדושים בעת שחיבר ספרו 'קדושת לוי', על כן חלילה לי גם עתה לעבור רצוני הקדוש בגן עדן. דברי בנו, ישראל.

*****

יט, ביאור החיד"א בשם זקינו בהראה אותי אלוקים ורמז בר"ת

כתיב (בראשית מ"ח י"א) "ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלוקים גם את זרעך",

בספר **כסא רחמים מהחיד"א** על אבות דר' נתן (פרק ט"ז חלק הפירוש) כתב **איתא בגמרא** (סוטה ל"ו ע"ב) **כתיב** (בראשית ל"ט י"ב) "ותתפשהו בבגדו לאמר" וגוי - באותה שעה באתה **דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון**, וכו' וכו',

דרש שמעתי משם מר זקני אבי אבי כמהר"ר ישע' **אזולאי** זלה"ה, שפירש בזה פסוק, "ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלוקים גם את זרעך" הכונה ראת פניך לא פללתי שח"ו הייתי חושש שמא אתה רשע ואסור להסתכל בפני אדם רשע, אך ההצלה היה והנה הראה אותי אלהים, שהראה דיוקני אליך ועי"כ נצולת מהחטא, עכ"ד.

ויש לרמוז דס"ת מבית' הסורים' יצא', הוא אמת שהוא יעקב אע"ה כמ"ש תתן אמת ליעקב שהוא הצילו, ועי"ז מבית הסורים יצא למלוך, ע"כ בחיד"א.

*****

כ, ראשי תיבות מהחיד"א על הכתוב ואין איש

איתא בפסיקתא (קהלת פרק ד פסוק יד) "כי מבית האסורים יצא למלוך כי גם במלכותו נולד רש". כמו יוסף שהיה בבית הסוהר ויצא בכל ארץ מצרים, אבל הכסיל יש גם הוא במלכותו ובעושרו ובכבודו נולד רש, נולד מן השמים גזירה ויהיה רש שירד מגדולתו. למדנו מזה שטוב לאדם שיהיה ילד מסכן וחכם ועוסק במצות, ממלך מאדם עשיר והוא זקן וכסיל ולא שמר המצות, שסופו של זה הצדיק שיהיה עשיר כמלך, אבל הרשע סופו תקלה מעשרו: נולד רש. כענין שנאמר (איוב כז, יט) עשיר ישכב וגוי.

כתב בספר חומת אנך (קהלת פרק ד' טז). מבית הסורים יצא למלוך. דרשוהו על יוסף הצדיק ע"ה. ואמרו רז"ל (סוטה ל"ו ע"ב) כי **דמות אביו יעקב ע"ה** נראה לו ועי"ז ניצול.

איתא במדרש (בראשית רבה פרשת וישב פרשה פ"ה פסקה ב') ר"ש בר נחמן אמר מפני מה הסמיך מעשה תמר למעשה אשתו של פוטיפר, **מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים**, דא"ר יהושע בן לוי רואה היתה באסטרוולוגין שלה שהיא עתידה להעמיד ממנו בן ולא היתה יודעת אם ממנה אם מבתה, ע"כ,

*****

טז, שלשלת על וימאן זה מה בין יצר טוב ליצר הרע ביאור בגימטריה

איתא במדרש (בראשית רבה פרשת בראשית פרשה ט סימן ז) רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר, "הנה טוב מאד", **טוב** זה **יצר טוב**, **מאוד** זה **יצר רע**, וכי יצר הרע טוב מאד, אתמהא, אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן, וכן שלמה אומר (קהלת ד) כי היא קנאת איש מרעהו. ע"כ,

טו"ב בגימטריה 17
מאוד בגימטריה 51

מבואר שמספר היצה"ר הוא כפול שלוש מהיצה"ט, ומבואר לעיל שהיצ"ט בא **פעם אחת**, והיצה"ר בא **פעם אחר פעם**,

וזה נרמז במה שיש **שלשלת** על **וימאן** שידע שהוא היצה"ר שמסיתו שהוא כפול שלוש מהיה"ט.

*****

יז, ביאור שלשלת בוימאן ע"ד היה יעקב אביו עתיד לירד בשלשלאות של ברזל

איתא בגמרא (סוטה דף לו עמוד ב) **כתיב** (בראשית ל"ט י"ב) ותתפשהו בבגדו לאמר וגוי - באותה שעה באתה **דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון** וכו',

איתא בגמרא (שבת דף פט עמוד ב) ראוי היה יעקב אביו לירד למצרים **בשלשלאות** של ברזל וכו',

מבואר, שיעקב אביו הפעם הראשונה שירד למצרים היה **כשנראה ליוסף בחלון**, כדאיתא בגמרא **דיוקנו של אביו** נראתה לו בחלון כדי להצילו מידה,

לפי"ז יש לרמז, דלפיכך יש **שלשלת** על **וימאן**, לרמז לכך. שהיה ראוי לירד למצרים **בשלשלאות**.

*****

יח, עשרה טעמים לשלשלת בוימאן מבנו של הקדושת לוי

פרשת וישב תשפ"ה

דמג' בני נח התישבו **בני יפת** בצפון העולם היא אייראפא, ואשכנז היא היותר צפוני בה, ומדאין שם תגבורת השמש, לכן תושביה הם לבנים ביותר,

ובני חם התיצבו בדרום העולם, היא אפריקא, וכוש הוא עטיאפיען, היא היותר דרומי בה, ומדיש שם התגברות השמש ביותר, לכן תושבי ארץ כוש הם שחורים ביותר,

אולם **בני שם** התישבו במזרח העולם, היא אסיא, והיא מול האמצע שבין אפריקא לאייראפא, וארץ ישראל היא קרובה לאמצעית אזיען, לכן תושביה ממוצעים בלבנונית עורם [כל זה מדברי הגאון רבי"א בקצת תוס' ביאור],

*****

כד, ביאור נפלא מבן יהודע ביוסף שקידש שם שמים

איתא בגמרא (סוטה דף לו עמוד ב') יוסף שקידש ש"ש בסתר מאי היא, דכתיב ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו א"ר יוחנן מלמד ששניהם לדבר עבירה נתכוונו ויבא הביתה לעשות מלאכתו רב ושמואל חד אמר לעשות מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו נכנס,

הקשה המהרש"א לכאורה היא ראייה לסתור, עי"ש

כתב הבן יהודע בענין **יוסף הצדיק**, במאמר רז"ל שניהם וכו' ספר בניהו בן יהודע על סוטה דף לו/ב יוסף מאי היא, דכתיב ויהי כהיום וכו'.

הקשה מהרש"א ז"ל לכאורה היא ראייה לסתור, יעויין שם. ונ"ל בס"ד, דבאמת דברי רבי יוחנן שאמר שניהם לדבר עבירה נתכוונו, וכן דברי האומר לעשות צרכיו נכנס, **צריכין הבנה**, דלפי פשוטם הם דברים תמוהים, דאין השכל מקבלם, להוציא לעז על אותו צדיק שהתורה העידה עליו, באומרה ויהי כדברה אליו יום יום ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה, שיבא אדם לומר דאותו היום הסכים לעשות עבירה ממש חס ושלוש, ועלה למטה ערום, אלא דדיוקנו של אביו הנראית אליו הפרישו מדבר זה,

הנה בודאי דבר זה לא יתכן לאומרו על אותו צדיק, שלא נשתבח שום צדיק כמוהו בכפיית היצר הרע של עבירה, אשר בעבור כן זכה לתואר שם **צדיק**, שמזכירים אותו בשם זה תמיד עד עולם, ואיך יאומן כי מראה דיוקנו של אביו שנצטיירה לפניו, תפריש אותו מעבירה, ולא יהיה פורש מיראת הקב"ה מלכו של עולם, אשר כבר אמר לה ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים,

פרפראות פאר

זאת לפנים רמזתי אני בעניי בפסוק "ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית",

כי תיבות ואין איש ר"ת ו'דמות א'ביו י'עקב נ'ראה א'ל י'וסף ש'ים. ע"כ בחומת אנך.

*****

כא, ביאור לא שלטא בה עינא בישא של פוטי פרע

כתיב (בראשית ל"ט א'), ויוסף הורד מצרימה ויקנהו **פוטיפר**, ו**כתיב** (בראשית מ"א מ"ה) ויתן לו את אסנת בת **פוטי פרע**, ודרשו חז"ל (סוטה י"ג ע"ב) מעיקרא **כתיב פוטיפר**, ולבסוף **פוטיפרע**. כי הוסיפו לו האות **עי"ן** בשמו, (עיין סוטה י"ג ע"ב, ובבן יהודע שם), ופירשו במפרשים כי הוסיפו **עי"ן** לשמו, שיהיה נקרא **רע**, ע"ש שביקש להרע ליוסף, ע"כ,

יש לפרש הא ד**איתא**, (ברכות כ' ע"א), אנא מזרעא דיוסף קא אתינא **דלא שלטא ביה עינא בישא**, פירוש, דאותה ה**עי"ן** בישא, שהוסיפו לפוטיפרע שיקרא **רע**, שביקש להרע ליוסף, לא שלטא ביה.

*****

כב, בכל מקום גרמני מוכר כושי וכאן כושי מוכר גרמני לכן ביקש ערבות

כתיב (בראשית ל"ז ל"ו) "והמדנים מכרו אתו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים",

כתיב (בראשית ל"ט א') "ויקנהו פוטיפר סריס פרעה איש מצרי **"מיד"** הישמעאלים"

איתא במדרש (בראשית רבה פרשת וישב פרשה פו סימן ג) **ויקנהו פוטיפר איש מצרי**, גבר ערמומי, ומה הוות ערימותיה, (מה היתה ערמומיותו), אמר, בכל מקום, **גרמני** (בעל עור לבן) **מוכר כושי** (בעל עור כהה), **וכאן כושי מוכר גרמני**, "אין זה **עבד"**, אמר להם, **הביאו לי ערב**, (מכיון שאינני מאמין כי זהו עבד, חוששני שיבוא מישהוא ויקחהו), ולכן אמר "מיד" שהוא לשון ערבות, עי"ש במדרש.

*****

כג, בני נח נחלקו לשלושה חלקים בעולם, אירופה עור לבן אפריקה עור שחור אסיא עור בינוני

איתא במשנה (מסכת נגעים פרק ב משנה א) בהרת עזה נראית בגרמני (שהוא עור לבן) כהה, והכהה בכושי עזה, רבי ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים, ע"כ,

תפארת ישראל (יכין מסכת נגעים פרק ב, דברי אליהו רבא מהגאון מוילנא, בתוס' ביאור)

פרפראות פאר

היתכן שיהיה בוש וירא מדיוקנו של אביו יותר מהקב"ה, ודאי זה לא יעלה על לב לחשוב כך:

אך עשה אזניך כאפרכסת, ושמע דברים המוצדקים, דודאי כונת רבי יוחנן וגם מאן דאמר לעשות צרכיו נכנס, אין כונתם לומר דמטרת כונתו לעשות עבירה חס ושלוש ממש,

אלא הענין הוא דהנלחם עם יצה"ר דעבירה ואינו חוטא, יש בזה שני סוגים, האחד כשרואה מתעורר בלבו קצת תאוה, הוא מתאזר ומזדרז לדחות מקרבו מחשבות רעות של התאוה, ודוחה אותם מעליו, כדי שלא יתגברו עליו כוחות היצה"ר, ויבערו אש התאוה בלבו להבת שלהבת, ונמצא מתאזר בעוד אש התאוה בלבו ניצוץ קטן הוא מכבהו, ובזה ניצול מן העבירה,

ויש שהוא נוטה לכוחות היצה"ר, ואינו בורח מהם, ונותן מקום ליצה"ר להגביר בו אש התאוה עד שיביאנו לעשות העבירה בפועל, וכשיגיע אל נקודת מעשה העבירה, שכבר קשרו היצה"ר בחבלים ועבותות התאוה הרעה, וכבר בערה בקרבו אש להבת שלהבת, הנה הוא מנתק החבלים והעבותות, ומכבה אש הגדולה כרגע ופורש מן העבירה, והנה שבחו של זה הוא אלף ידות על הראשון, משל לראובן ושמעון נלחמים זה עם זה, ובתחלת המלחמה הכניע ראובן את עצמו לפני שמעון, ונתן לו מקום שיוכל לקום עליו ולהפילו לארץ ולכפותו בחבלים ועבותות, ופשט שמעון את ידו, ויקח הסכין לשחוט את ראובן הכפוף לפניו ונופל בארץ, ובעת שהגיעה הסכין לצואר ראובן, קם ראובן כארי וניתק החבלים, ולקח הסכין מיד שמעון, והפילו ושחטו בסכיניו, דהא ודאי יש לראובן שבח בכך אלף ידות, מאם לא היה נמסר מעיקרא ביד שמעון, והיה גובר עליו מתחילת המלחמה: עיי"ש המשך הדברים.

*****

כה, ההבדל בין לשלום ובשלום מבואר בפסוקים

כתיב (בראשית ל"ז ד'), "ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו ולא יכלו דברו "לשלום",

כתיב (בראשית ל"ז י"ח), "ויתנכלו אותו להמיתו",

איתא בגמרא (מועד קטן כ"ט ע"א) אמר רבי לוי בר חיתא, הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך "בשלום", הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך "לשלום",

אפשר לומר, דלפיכך לא יכלו אחיו דברו "לשלום", מכיון דהנפטר מן החי אומר לך

פרשת וישב תשפ"ה

לשלום, והם נתכוננו להמיתו, כמ"ש **ויתנכלו אתו להמיתו**, והנפטר מן המת, אומר לו לך **בשלום**, וזהו הפירוש ולא יכלו דברו "לשלום",

מה שאמר יעקב (בראשית כ"ח כ"א) ושבתי **בשלום** ולא לשלום כפי שצ"ל הנפטר מן החי, צ"ל לפי שאמר על עצמו ולא אמר לאחר שנפטר ממנו, ולקמן יתיישב בדרך אחר,

כונת יעקב באומרו לך נא ראה את שלום

כתיב (בראשית ל"ז י"ד) "ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך",

עפ"י דברינו אפשר לפרש

כי יעקב אמר ליוסף, מכיוון וקודם בסיפור החלום, לא רצו לומר לך, "לשלום", אלא רצו לומר לך, "בשלום", כמו שפירשנו,

אמר לו, לך נא ראה את שלום אחיך, האם דעתם ממשיכה כאז, לומר לך **בשלום**, כנפטר מן המת, או דעתם השתנתה לומר לך, **לשלום**, כנפטר מן החי, כלומר הינם כבר רוצים שתחיה, וזהו, לך נא ראה, את שלום אחיך, מהו השלום של עכשיו, לשלום או בשלום, והוסיף ואמר לו **והשיבני דבר**, כלומר, ששיבנו אם דעתם לומר לשלום או בשלום,

אלא, מכיוון והורד מצרימה, לא היה סיפק בידו להשיב לאביו על שאלתו אם דעתם לומר לשלום או בשלום,

עלו לשלום אל אביכם ונתקימה הבקשה

ולבסוף קיים את בקשת אביו שאמר, והשיבני דבר אם כונתם לשלום או בשלום,

וכך מצינו, לאחר שאמר יהודה (בראשית מ"ד ט"ז), האלקים מצא את עון עבדיך, ונתחרטו על מכירתנו, אמר יוסף לאחיו, ואתם עלו "לשלום" אל אביכם, כלומר, אמרו לאבי, שפניכם לשלום, ולא בשלום, ובכך השיב יוסף לאביו על מה שאמר לו והשיבני דבר.

*****

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555 נייד 0527-616166
דוא"ל y0527616166@gmail.com